

Крістіна МИСЮРА,

студентка Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу імені Івана Франка
(Україна, Прилуки) mykr@mail.ru

ВИКОРИСТАННЯ ЖАРГОНІВ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИДАННЯХ

У статті розглянуто актуальність вживання жаргонізмів у виданнях суспільно-політичної літератури. Визначено лексичне значення жаргонізмів. Усю жаргонну лексику класифіковано на лексико-тематичні групи: політичний жаргон, кримінальний та молодіжний жаргони.

Ключові слова: жаргонізм, жаргон, лексема, лексика, видання, діалект, метафора.

Лит. 8.

Chrystyna MYSYURA,

student of Pryluky Ivan Franko Humanitarian Pedagogical College
(Ukraine, Pryluky) mykr@mail.ru

JARGON USAGE IN SOCIAL AND POLITICAL ISSUES

Jargon usage in political literature publications is considered in the article. The lexical meaning of jargon is defined. All slang lexicon is classified on lexical-thematic groups: political jargon, criminal and youth slang.

Keywords: jargonism, jargon, token, lexic, edition, dialect, metaphor.

Ref. 8.

Кристина МЫСЮРА,

студентка Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу імені Івана Франка (Україна, Прилуки) mykr@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЖАРГОНИЗМОВ В СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИХ ИЗДАНИЯХ

В статье рассмотрена актуальность употребления жаргонизмов в изданиях общественно-политической литературы. Определено лексическое значение жаргонизмов. Всю жаргонную лексику классифицировано на лексико-тематические группы: политический жаргон, криминальный и молодёжный жаргоны.

Ключевые слова: жаргонизм, жаргон, лексема, лексика, издание, диалект, метафора.

Лит. 8.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день спостерігаємо функціонування значної кількості лексем із нелітературних прошарків сучасної української мови у засобах масової інформації. Зокрема, це стосується газетної мови, однією з особливостей якої є наявність великої кількості жаргонізмів. Україномовна періодика тяжіє до об'єктивного висвітлення на шпальтах газет діяльності усіх прошарків та сфер суспільства, тому повною мірою поєднує в собі усе розмаїття сучасного жаргоновживання.

Мова газет, усвідомлюючи власну залежність від модних тенденцій, рухається в одному напрямку з читачами, чим не лише «знижує» свій стиль, а й презентує «українську мову без

прикрас: її калиновості та сопілковості» [4, 395]. Це явище не завжди можна розцінювати як позитивне, тому що надмірне вживання жаргонізмів змінює уявлення про мовну норму [8], вульгаризує мову [2], що стає причиною негативних наслідків для літературної мови загалом. Кожен жаргонізм потребує детального розгляду, тому що лексикон жаргонізмів поповнюється дуже стрімко і в основному це здійснюється засобами української мови.

Аналіз досліджень. Зацікавленість науковців вивченням розмаїття вживання жаргонної лексики у друкованих ЗМІ не втрачає своєї актуальності. Про це свідчать публікації багатьох українських мовознавців (М. Жовтобрюх, Б. Коваленко, В. Різун, С. Карпіловська, Л. Масенко, О. Сербенська, Л. Ставицька, О. Стишов, О. Тараненко, Н. Третяк та ін.).

Актуальність дослідження зумовлена появою нової стилістично зниженої лексики, зокрема жаргонізмів, у сучасних ЗМІ, які необхідно узагальнити та систематизувати, а також значною кількістю вживання жаргонних слів, котрі набули нового лексичного значення, тому потребують аналізу та класифікації.

Мета статті – висвітлити роль жаргонної лексики у сучасній суспільно-політичній періодиці.

Предметом дослідження стали такі українські суспільно-політичні видання, як «Україна Молода» («УМ»), «День», двотижневик «Газета по-українськи» («ГУ»), тижневий видання «Країна» та Інтернет-видання «Gazeta.ua».

Виклад основного матеріалу. В енциклопедії «Українська мова» поняття «жаргон» (від франц. *Jargon*, первісно – пташина мова, цвірінкання, незрозуміла мова) розтлумачено як один із різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальнозвжваної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, фразеології, іноді й особливостями вимови. На відміну від аргю, жаргон має відкритий характер. Психологічною основою виникнення жаргонізмів у певних групах носіїв мови є їхнє бажання бути дотепними, прагнення вразити співрозмовників свіжістю та яскравістю висловлювання [1, 182–183].

Оскільки особливістю газетного мовлення є його незначна уніфікованість, вона надає свободу вибору лексичних засобів і дозволяє розмовні, жаргонні, експресивно-знижені вкраплення.

Газетне мовлення є індикатором чи не всіх динамічних процесів, котрі відбуваються в українському суспільстві. Політична ситуація, криміналізація суспільства, тяжіння до спрощення, лібералізації та демократизації мови, бажання досягти неабиякої експресії, необхідність номінації нових явищ, українсько-російська двомовність – це ті процеси, які безпосередньо впливають на лексичний склад мови. Відповідно до них, усю жаргонну лексику, залучену до публіцистичного дискурсу, можна класифікувати на такі лексико-тематичні групи: політичний, кримінальний і молодіжний жаргони.

Політичний жаргон став невід'ємною частиною не лише мовлення політиків, журналістів, але й народу, зокрема україномовного. Його творча обробка суспільних, політичних реалій є джерелом для журналістських текстів, котрі поширюють ці жаргонні слова, поступово роблять їх частовживаними. Так, скажімо, у період передвиборчої кампанії та парламентських виборів у 2012 році стають частотними такі слова, як тушка у значенні голосування виборця за партію, прибічником якої він не є, переважно з матеріальної зацікавленості; прикладка виборці-гастролери має схоже лексичне значення, а саме куплені голоси виборців. До цієї ж когорти можна зарахувати жаргонізми на позначення тих чи інших правопорушень під час голосування: гречка, каруселі, струмок (ручайок), технологія «косинка», технологія «синій светр», котрі ще не зафіксовані словниками: «Словник сучасного українського сленгу» [3], «Аргю, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови» [5].

Табл. 1. Приклади жаргонізмів у ЗМІ (лексико-тематична група «політичний жаргон»)

Жаргонізм	Лексичне значення	Контекст
Струмок, ручайок	Процес відвезення на виборчу дільницю «куплених» виборців, винесення з дільниць порожніх бюлетенів для «правильного» заповнення та вкидання.	Після 16-ї години, коли у штабі ПР зрозуміли, що явка виборців у регіоні – близько 45%, було дано команду запускати технології «каруселі» та «струмки» («УМ» 30.10.12).
Каруселі	Голосування по кілька разів на різних дільницях.	
Технологія «косинка»	Отримання бюлетенів заангажованими виборцями від спеціально найнятого члена ДВК.	Під час проведення нинішніх парламентських виборів провладні кандидати будуть використовувати так звану <i>технологію</i> « <i>косинка</i> ». («УМ» 30.10.12).
Технологія «синій светр»	Розпізнавальний знак на одязі підкупленого члена виборчої комісії.	На деяких дільницях помітили застосування так званої технології «синього светра», коли член ДВК має на своєму одязі спеціальні розпізнавальні знаки, за якими орієнтувалися бажуючі проголосувати «за себе і за того хлопця» («УМ» 30.10.12).
Гречка	Хабарі на виборах.	« <i>Гречка</i> » обернулася злигоднями («УМ» 7.01.13).

Дуже часто вдало підібрана журналістом метафора, згодом стає жаргонізмом. Наприклад, спочатку у Верховній Раді здійснювалося «*рояльне голосування*», потім депутати проводили засідання «*під звуки піаніно*» відповідно займалися «*кнопкодавством*», або голосуванням «*з-під поли*». Таким чином, метафоричне значення поступово розширилося і утворився синонімічний ряд жаргонізмів на позначення процесу голосування у Верховній Раді за відсутнього на засіданні депутата.

Наступною групою жаргонізмів є кримінальний жаргон. Ця лексико-тематична група широко побутує у багатьох рубриках суспільно-політичних видань. Це зумовлено розширенням лексичного значення жаргонних одиниць. Для прикладу, лексема кайфувати первинно вживалася лише у середовищі наркоманів у значенні: нарк. отримувати задоволення під дією наркотиків [3, 253]: Наркозалежні, отримавши чергову дозу, «кайфують» прямо у своїх дворах, створюючи тим самим ядро небезпечних для оточуючих наркоманських «тусовок» («Gazeta.ua» 7.02.13). З часом, ареалом функціонування цієї лексеми стало ще й молодіжне середовище, тому поступово домінуюча сема «наркотик» нейтралізується, нагомість актуалізується сема «задоволення», що відповідно спричинює розширення лексичного значення, і слово стає багатозначним: мол. Отримувати радість, насолоду від будь-чого [5, 64]: «Якби на підтримку Юлі вийшли десятки тисяч людей – її не посадили б (псевдоБЮТівці «кайфують» по партійних норах, а люди щоб вийшли?)» («УМ» 18.10.12). Більше того, тема «задоволення» стає тією інтегральною ознакою, що об'єднує всі похідні лексичні значення слова кайфувати, зберігаючи імпліцитний зв'язок із первинним середовищем його побутування.

Отже, поступово лексеми кримінального та наркотичного жаргонів еволюціонують, зникають соціальні кордони їх функціонування, вони стають більш вживаними і зрозумілими для всіх, що дає підставу зарахувати деякі з них до загального жаргону. Прикладом таких змін є лексема фішка – крим. Гроші [5, 341], котра пройшла апробацію у молодіж-

ному середовищі й отримала значення: обличчя людини у стані алкогольного похмілля [5, 341]. А згодом дана лексема почала асоціюватися з поняттями: особливість, специфічна риса, тенденція, родзинка, задум, вигадка, нововведення, подія, новина [3, 308]: Замість бійок і «кнопкодавства» учора «фішкою» Ради була етніка («УМ» 8-9.02.13).

Досить часто кримінальний жаргон має ознаки суржиків: Влада встановлює свої поняття. Воюють за можливість здійснювати «кришування» діяльності груп наркоманів, бомжів, проституток («Країна» 4.10.12). Жаргонізм кришування – іменник, утворений від рос. криша. Лексема бомж – це калька з російської абрєвіатури «без определённого места жительства».

Із наведених прикладів зрозуміло, що кримінальна жаргонна лексика активно вживається в рубриці «Політика», зокрема у мовленні нардепів. Крім зазначених слів, маємо: «Авторитетні» депутати (заголовок) («УМ» 19-20.10.12); Журавський поприкалувався з вас, – розповідає голова Комітету з питань свободи слова Ю. Стець («ГУ» 3.10.12); Цікаленко був одним із найжорстокіших «бригадних» («УМ» 19-20.10.12).

Залучення лексико-тематичної групи молодіжних жаргонізмів до публіцистики суспільно-політичних видань здебільшого зумовлене демократизацією мовлення. Вживаються вони переважно у рубриках із молодіжною тематикою задля посилення експресії, впливу на читача: І його не гребе гастрит там у нього чи виразка («Країна» 4.10.12). Молодіжний жаргон активізується у діалогізованих статтях, які найменше редагуються. Саме зі «спонтанного» тексту видно, який вплив на мову газети має усне мовлення, яке є найпотужнішим джерелом стилістично-зниженої лексики, почасти лайливої та вульгаризованої. Наприклад, у статті «Найгірше охороняти дітей політиків» («Країна» 4.10.12), у якій колишній віп-охоронець розповідає про свою професію, налічується понад 15 жаргонізмів, зокрема молодіжних та кримінальних: братія, браток, занюханий, калаш, піарник, понти, фанат.

Табл. 2. Приклади жаргонізмів у ЗМІ (лексико-тематична група «молодіжний жаргон»)

Жаргонізм	Лексичне значення	Контекст
Занюханий	Поганий, неакуратний, огидливий	Якщо зброю дадуть у руки ще й приватним структурам, буде повний беспредел. Тоді кожне підприємство, кожен занюханий супермаркет матиме братків із калашами на пузі. («Країна», 4.10.12)
Браток	Знижений іменник від брат – дружнє звертання до чоловіка	
Калаш	Автомат системи Калашникова.	
Братія	Синонім до братва – люди, однієї професії, товариші, приятелі, спілники однієї справи. Первинно лексема братія вживалася у релігійній сфері – старослов. Чернецтво.	Охорона політиків і зірок відрізняється. Співаки, актори – це братія, яка наймає охорону для понтів. Історії про божевільних фанатів придумують їхні піарники. («Країна» 11.10.12)
Понти	Безпідставні вихвалання, самопевненість	Якщо не забезпечити справедливості, то понти збільшаться, а країна біднітиме («День» 1-2.02.13) А старший син Президента таки вдало використав момент зі своєю братвою. («ГУ» 22.02.13);
Фанат	Пристрасний прихильник (як правило, музичного гурту, виконавця, спортивної команди). З англ. розм.: fan - «прихильник, фанат»	
Піарник	спеціаліст із зв'язків з громадськістю. Лексема, утворена за допомогою суфіксації –ник на позначення особи за сферою діяльності.	

Отже, дане дослідження дало нам змогу усвідомити та проаналізувати входження нетипової для газетних текстів лексики. Наприклад, якщо раніше жаргонізми бобік, бомж,

Мисюра К. Використання жаргонів у суспільно-політичних виданнях

качка, підсти вживалися лише мовцями певної соціальної групи, то зараз межі їхнього функціонування не залежать від роду діяльності, соціальної страти, віку мовця. Це явище пов'язане з криміналізацією та демократизацією суспільства, проникненням стилістично маркованих лексем до різних сфер, зокрема і газетного мовлення, де вони частково змінюються, але не втрачають своєї стилістичної заниженості.

Висновки. На підставі проаналізованого матеріалу, зроблено такий висновок, що функціональна природа жаргонізмів у друкованих ЗМІ полягає у вираженні експресивної оцінки, котра надає висловлюванню виразності, привертає увагу читача, допомагає цілісно і повноцінно передати інформацію про подію, що відбувається в тому чи іншому суспільному середовищі. Відповідно до динамічних процесів, котрі сприяють залученню жаргонізмів до публіцистики суспільно-політичних видань, усю жаргонну лексику класифіковано на такі лексико-тематичні групи: політичний жаргон, кримінальний та молодіжний жаргони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Винник В. О. Жаргон / В. О. Винник // Енциклопедія «Українська мова» / [упорядн. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк, Є. А. Карпіловська та ін.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – С. 182–183.
2. Масенко Л. Т. До проблеми вульгаризації мови / Л. Т. Масенко // Дивослово. – 2003. – № 6. – С. 20–21.
3. Словник сучасного українського сленгу / [за ред. Т. Кондратюк]. – Харків : Фоліо, 2006. – 350 с.
4. Соболева І. О. Знижені (позалітературні) мовні засоби в сучасному публіцистичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / І. О. Соболева. – Сімферополь, 2002. – 20 с.
5. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464 с.
6. Ставицька Л. О. Жаргонна лексика у мові сучасної української газети / Л. О. Ставицька // Українська періодика : історія і сучасність. доп. та повід. шостої Всеукраїнської наук. теор. конф. (Львів, 11 – 13 травня 2000 р.). – Львів, 2000. – С. 394–397.
7. Ставицька Л. Український жаргон. Словник : містить 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 496 с.
8. Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Третяк. – К., 2008 – 20 с.

REFERENCES

1. Vinnik V. O. Zhargon / V. O. Vinnik // Encyklopedija «Ukraïns'ka mova» / [uporjadn. V. M. Rusaniv'skij, O. O. Taranenko, M. P. Zjabljuk, Є. A. Karpilov'ska ta in.]. – K. : Vid-vo «Ukraïns'ka encyklopedija» im. M. P. Bazhana, 2004. – S. 182–183.
2. Masenko L. T. Do problemi vul'garizaciji movi / L. T. Masenko // Divoslovo. – 2003. – № 6. – S. 20–21.
3. Slovnik suchasnogo Ukraïns'kogo slengu / [za red. T. Kondratjuk]. – Harkiv : Folio, 2006. – 350 s.
4. Soboleva I. O. Znizheni (pozaliteraturni) movni zasobi v suchasnomu publicistichnomu diskursi : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.02 / I. O. Soboleva. – Simferopol', 2002. – 20 s.
5. Stavic'ka L. Argo, zhargon, sleng: Socijal'na diferencijacija Ukraïns'koji movi / L. Stavic'ka. – K. : Kritika, 2005. – 464 s.
6. Stavic'ka L. O. Zhargonna leksika u movi suchasnoji Ukraïns'koji gazeti / L. O. Stavic'ka // Ukraïns'ka periodika: istorija i suchasnist'. dop. ta povid. shostoji Vseukraïns'koji nauk. teor. konf. (L'viv, 11 – 13 travnja 2000 r.). – L'viv, 2000. – S. 394–397.
7. Stavic'ka L. Ukraïns'kij zhargon. Slovnik : mistit' 4070 sliv i ponad 700 stijkih slovospoluchen' / L. Stavic'ka. – K. : Kritika, 2005. – 496 s.
8. Tretjak N. V. Zhargonna leksika v drukovanih ZMI (nominativno-ekspresivna funkcija) : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.01 / N. V. Tretjak. – K., 2008 – 20 s.

Статтю подано до редакції 26.02.2015 р.